

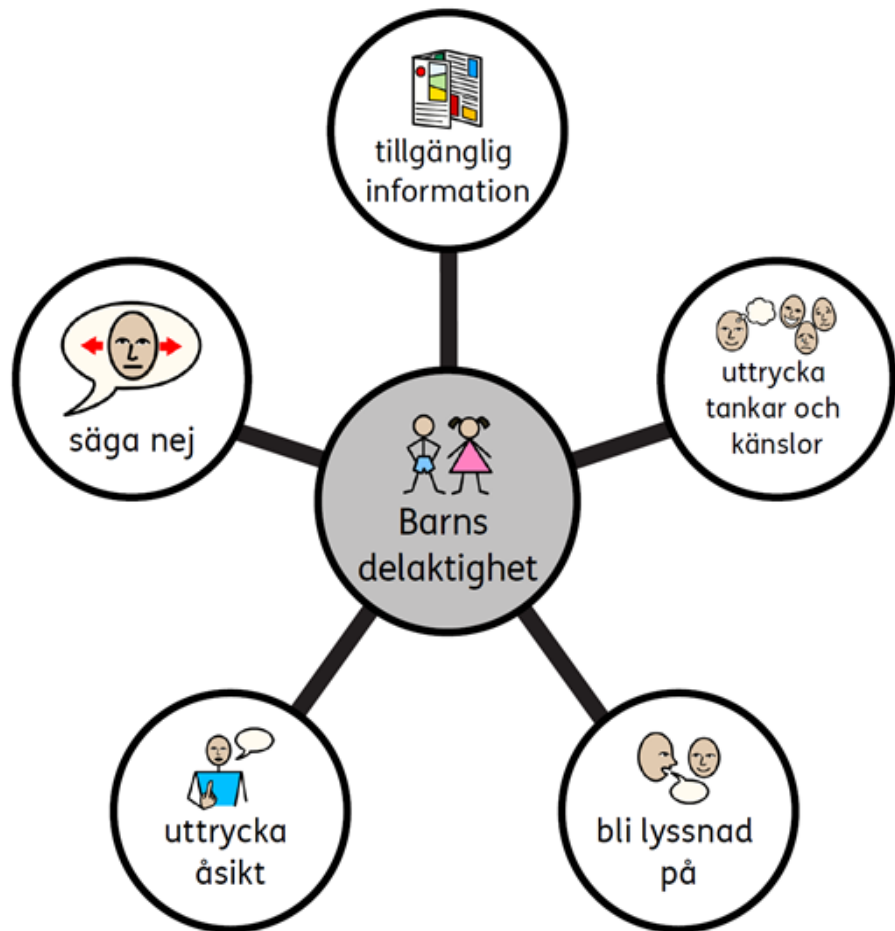
SAMTALSMATTA OCH ANDRA KOMMUNIKATIONSSTÖDJANDE REDSKAP

Ebba Almsenius, leg. Logoped

Barn- och elevhälsan, Härryda kommun

Kommunikation – en mänsklig rättighet

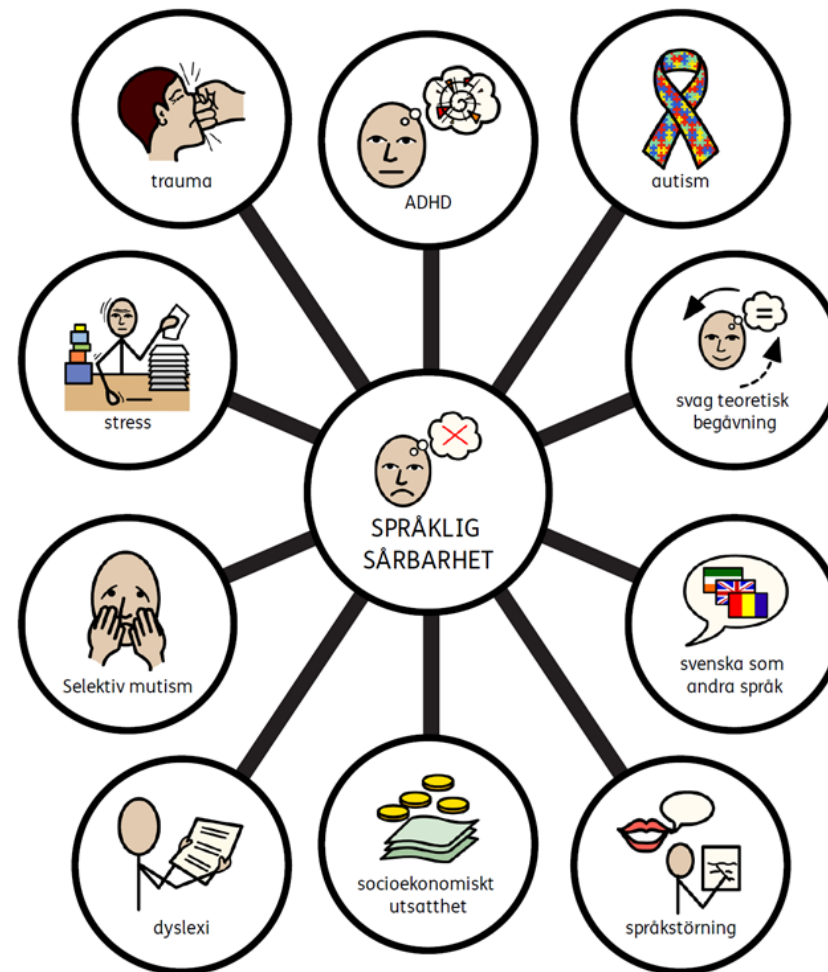
Rätten att kommunicera

Jag har rätt att:

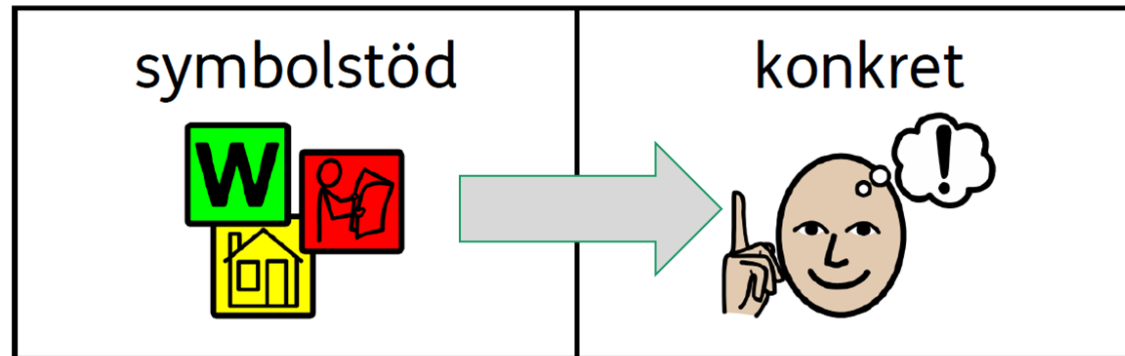
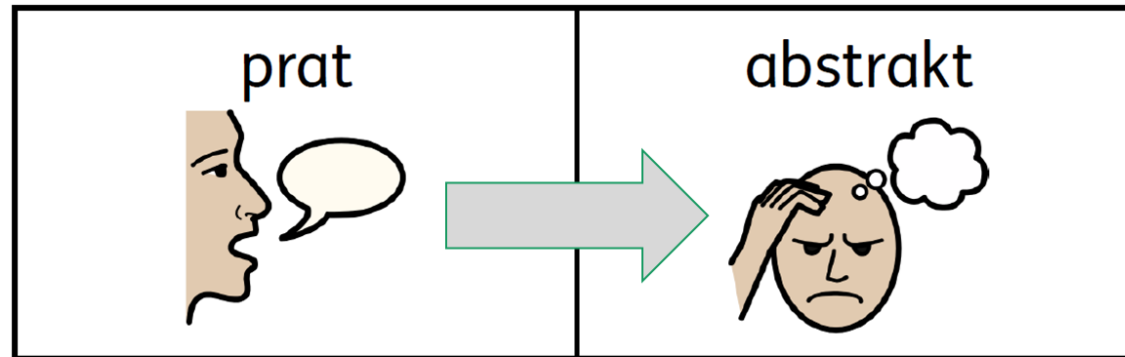
- få samspela med andra
- uttrycka värderingar och känslor
- få använda mitt kommunikations-sätt hela tiden
- få veta vad som händer omkring mig
- bli lyssnad på och få svar även om svaret är nej
- få möjlighet att välja
- säga vad jag tycker
- säga nej
- ha fungerande kommunikations-hjälpmedel
- vara i en kommunikativ miljö
- delta i samtal med meningsfullt innehåll
- få insatser för att stötta min kommunikation
- bli tilltalad på ett respektfullt sätt
- be om det jag vill ha
- be om och få information
- bli pratad med, inte om

Fritt översatt av Dart från National Joint Committee for the Communicative Needs of Persons with Severe Disabilities (2022): http://www.asha.org/NJC/bill_of_rights.htm För information om bildlicenser: www.vgregion.se/ov/dart/licenser

SPRÅKLIG SÅRBARHET

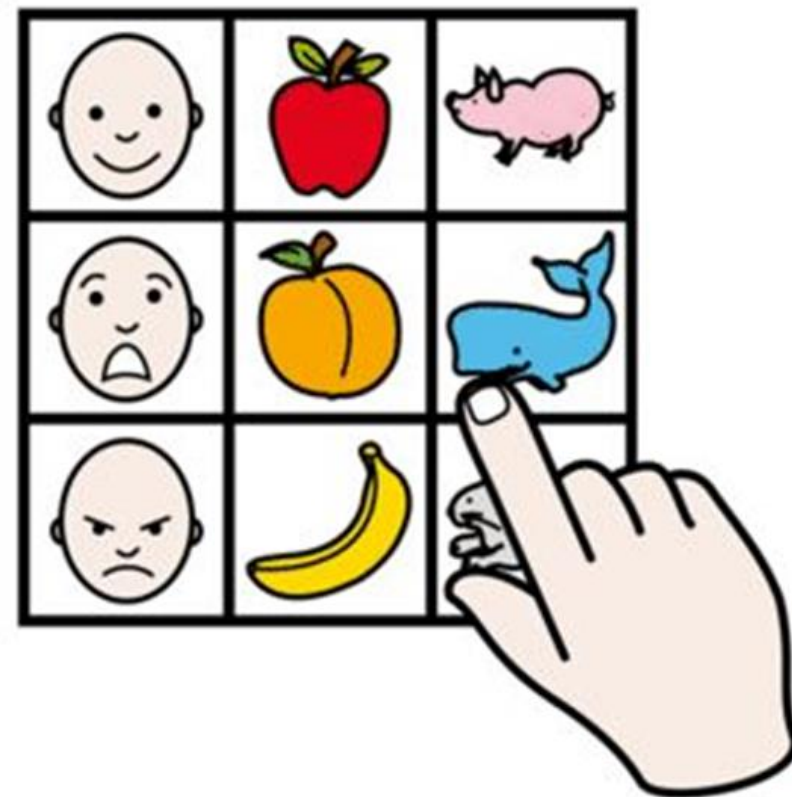
Varför visuellt stöd vid samtal med barn?

Synliggör språket!

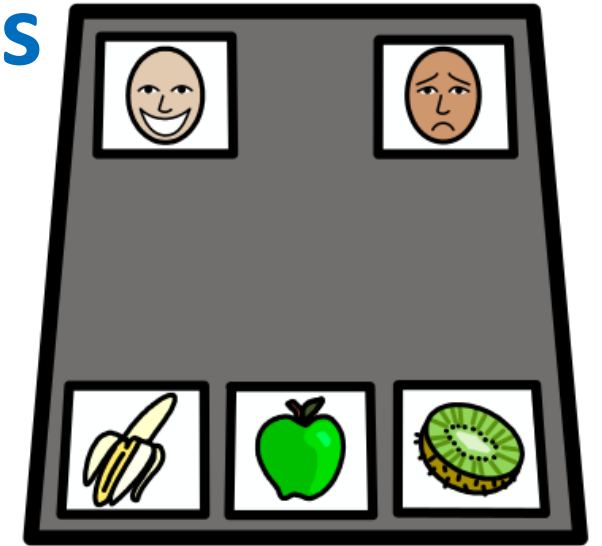
Pekprata med bilder

- Ökar språklig förståelse
- Ökar möjligheten att uttrycka sig med språk
- Visuellt stöd sänker stress och minskar oro
- Stöttar minnet

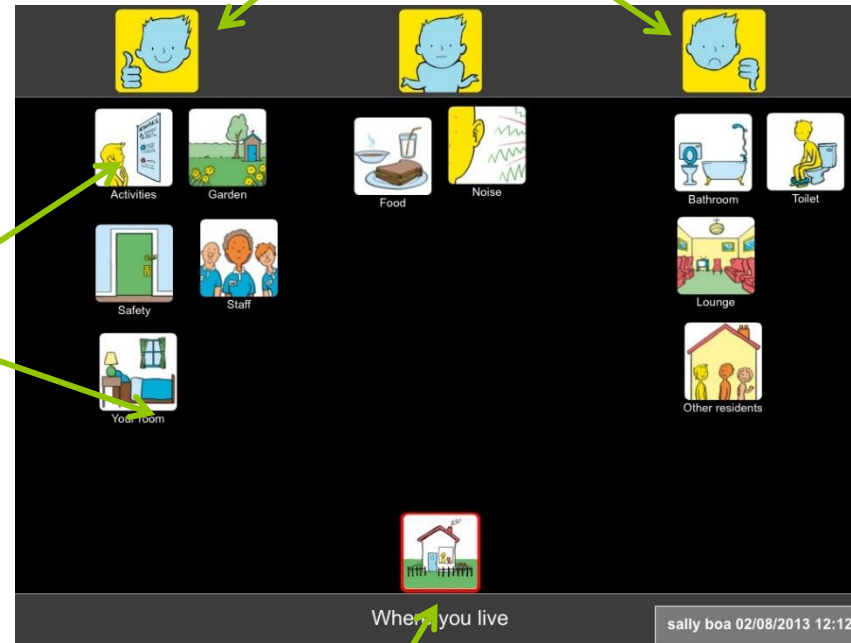
Samtalsmatta – Talking mats

- Metod för att låta personer med kommunikativ och eller kognitiv nedsättning få uttrycka åsikter och självbestämmande
- Metoden grundad i Skottland
- Kräver utbildning/licens för att få använda
- Samtalsämne, visuell skattningsskala, öppna frågor med samtalskort

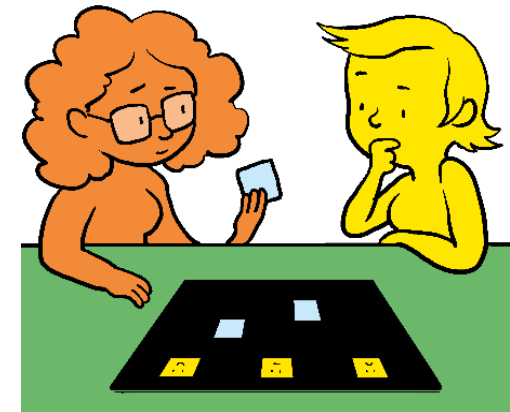
samtalsmatta Tage åk 4 skola.MOV

värderingsskala

frågeställningar

samtalsämne

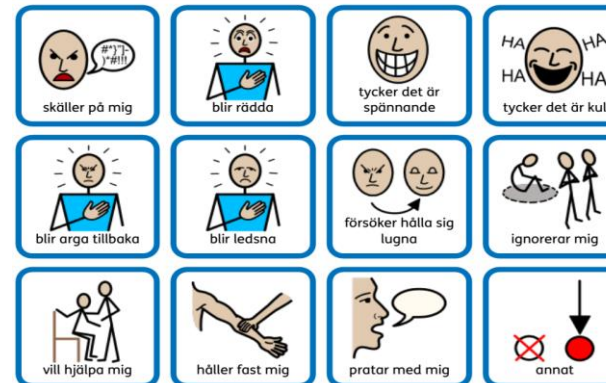
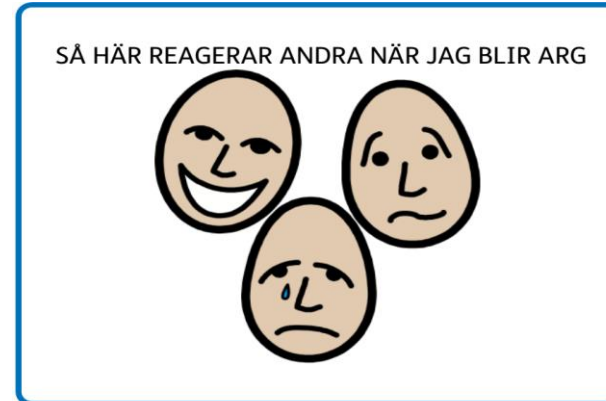

Samtalsmatta kring förmågor och relationer i skolan

Bilder som stöd i kartläggning

	NÄR JAG BLIR ARG
	Så här reagerar jag när jag blir arg:
	Så här känns det för mig när jag blir arg:
	Detta gör mig arg:
	Så här reagerar andra när jag blir arg:

37:12-39:35 <https://urplay.se/program/207745-superungar-gabriel-och-jacob>

Sätta ord på känslor kan många gånger vara svårt

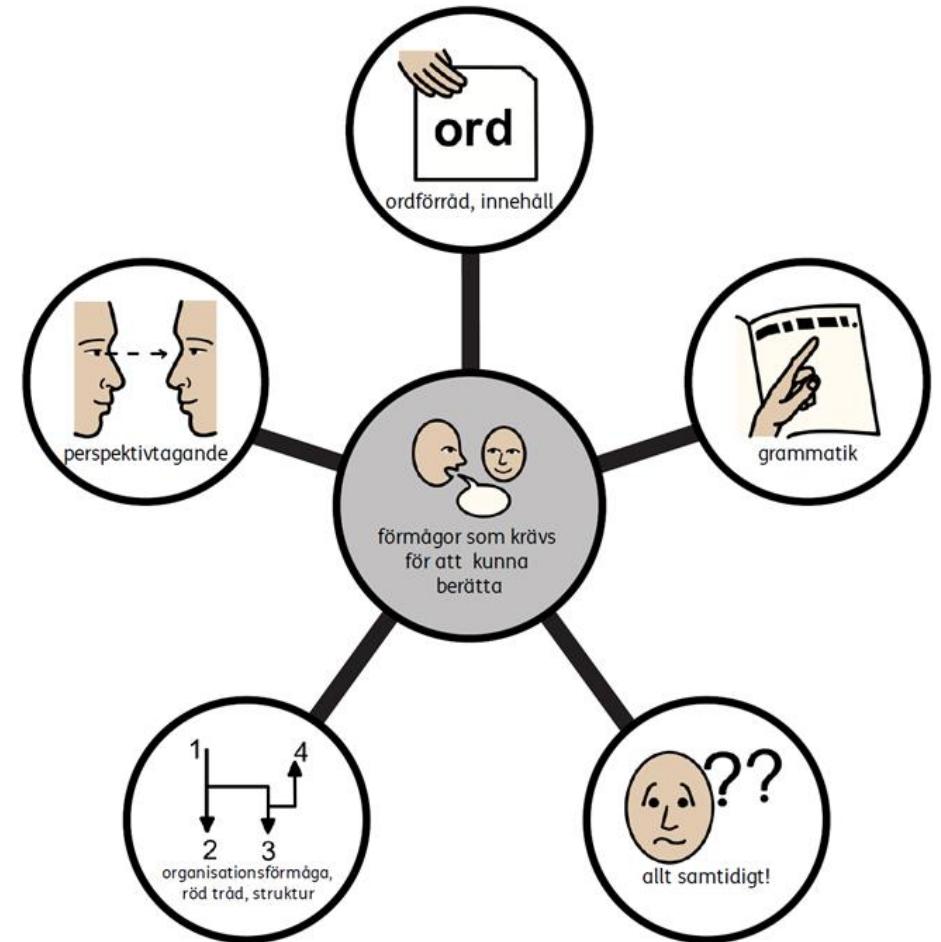
100%	
90%	
80%	
70%	
60%	
50%	
40%	
30%	
20%	
10%	
0%	

Hur jag mår idag

Jag känner mig glad eller motiverad.	
Jag mår bra, känner mig lugn.	
Jag känner mig stressad.	
Jag känner mig upprörd eller arg.	
Jag mår jättedåligt, orkar ingenting.	

Förmåga att berätta

“Vet du... Sen, i övejövejgår, näj vi åkte och då baja hon AKTA AKTA och jag såg inte ens att den komde däj... Och då jag nästan djunknade!”

Berätta!

 När?	 Vem?	 Var?	 Vad?	 Hur?
 fråga				
 berätta!				
 oj! wow!	 mer	 inte	 förstår inte	 något annat

 När?	 nu	 föret	 sedan	 idag
 igår	 imorgon	 morgon	 dag	 kväll
 natt	 sommar	 höst	 vinter	 vår
 snart	 födelsedag	 julafton	 påsk	 halloween
 Var?	 hemma	 förskolan, skolan	 ute	 inne
 bussen	 affären	 havet, sjön	 skogen	 museum
 flygplanet	 flygplatsen	 utomlands	 lekplats	 restaurang
 biblioteket	 stan	 djungeln	 slott	 någon annans
 Hur?	 glad	 ledsen	 roligt	 tråkigt
 tokigt	 svårt	 lätt	 gillar	 gillar inte
 spännande	 hungrig	 törstig	 sugen	 mätt
 orolig	 rädd	 läskigt	 ont	 trött

 Vem?	 jag	 du	 flicka	 pojke
 mamma	 pappa	 syskon	 katt	 hund
 djur	 kompis	 förskollärare	 tomten	 monster
 spöke	 seriefigur	 superhjälte	 prinsessa	 någon annan
 Vad?	 springa	 leka	 baka	 laga mat
 busa	 klappa	 mata	 äta	 dricka
 lätsas	 gömma	 äventyr	 äka	 sova
 spela	 hitta	 leta	 ramla, slå sig	 något annat

Reda ut-häfte

- Strukturera frågandet
- Ge stöd för innehållet - vad man kan svara
- Ha alltid med ett alternativ för att svara "något annat"
- Hitta strategier och alternativa beteenden

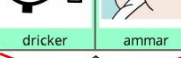

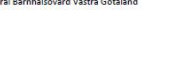

https://harrydakommun-my.sharepoint.com/personal/ebba_almsenius_harryda_se/_layouts/15/stream.aspx?id=%2Fpersonal%2Febba%5Falmsenius%5Fharryda%5Fse%2FDocuments%2FIMG%5F0785%2EMOV

Färdigt bildstödsmaterial för olika verksamheter

- www.bildstod.se - Projekt KomHit, KomHit Flykting, Bildsamt
- www.symbolbruken.se - en del färdiga bildstöd att ladda ner

Xarunta dhexe ee daryeelka caafimaadka dhalaanka · BHV | Is daryeelkaaga · Egenvård Somaliska/Soomaali

ahaa, fiiqaya var, peka	qandho 	madax xanuun 	dhuun xanuun 	finan 	yalaalugoonaya 	matagaya 	42	
ahaa, fiiqaya var, peka	feber 	huvudvärk 	ont i halsen 	utslag 	mår illa 	kräks 	41	
ahaa, fiiqaya var, peka	ma kaadidey? 	shuban 	indho xanuun 	qufac 	duuf 	xab ku jira a xubinta hawo 	40	
har kissat? 	diarré 	ont i ögonen 	hostar 	snor 	slem i luftrören 		39	
qol qabow 	dhar yar 	baarasitimool 	bedel galka barkinta 	tuwaal/shukumaan kuu gaar ah 	xanuun 		38	
svalt rum 	lite kläder 	paracetamol 	byt örngott 	egen handduk 	värk 		37	
cabbaya 	naaska nuujinaya 	gacmaha dhaq 	dhammaadka madaxa sare 	dareere ka kooban iyo cusbola isku 	1177.se 	1177 	rugta daryeelka caafimaadka 	5
dricker 	ammarr 	tvätta händerna 	hög huvudända 	koksaltlösning 	1177.se 	1177 	BVC 	4
								3
								2
								1
								0

För info om symbollicenser: <http://www.dart-gbg.org/licenser>
 Detta bildstöd är skapat via www.bildstod.se i samarbete med
 Central Barnhälsovård Västra Götaland

1

KomHit Flykting VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
 SAMARBETE OCH STÖTTA FÖRBEREDET

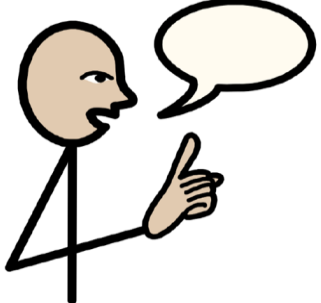
Hur mår du?

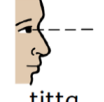

Jag känner mig glad eller motiverad.
Jag mår bra, känner mig lugn.
Jag känner mig stressad.
Jag känner mig upprörd eller arg.
Jag mår jättedåligt, orkar ingenting.

<https://www.vgregion.se/ov/dart/fardigt-material/samtal-om-vald/material/samtala-och-stotta-kring-vald/>

Bilder som stöd i utredning

instruktioner

 lyssna	 titta	 säg	 visa med händerna och kroppen
 peka	 ordna mönster	$\begin{matrix} 34152 \\ \downarrow \\ 12345 \end{matrix}$ ordna siffror	 härla
 fråga	 svara	 bilder	 komma ihåg

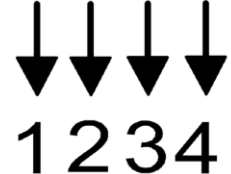
Pussel

 leta	 pusselbitar	 min tur, gör som jag
 passar ihop	 sätta ihop	 din tur

Tydliggörande av
instruktioner vid testning
hos skolpsykolog

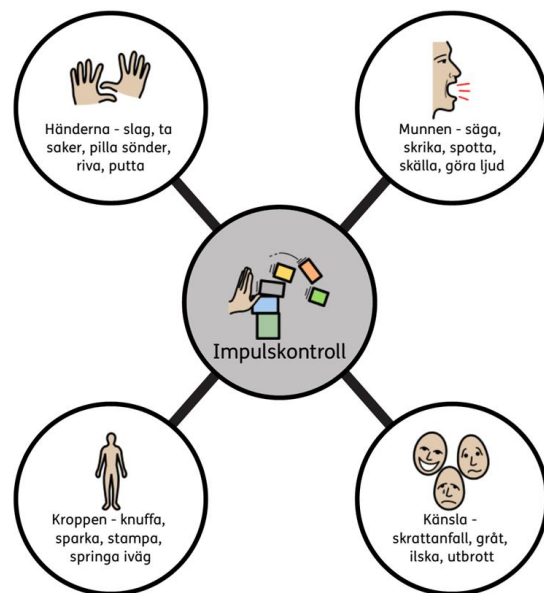
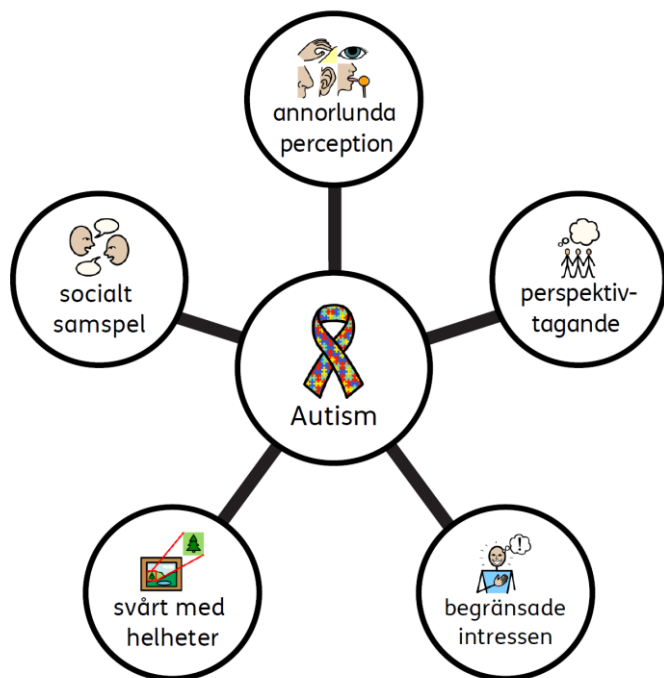
sifferrepetition

 framlänges	 baklänges	 lyssna	 kom ihåg
 säg efter, härla	$\begin{matrix} \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow \\ 1234 \end{matrix}$ siffror	 vänd, säg tvärtom	 1 2 3 räkna högt
$\begin{matrix} 34152 \\ \downarrow \\ 12345 \end{matrix}$ ordna siffrorna	 sist	 1 först	12③ största siffran

Rätten till information - på min nivå

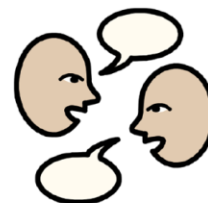
- Diagnosinformation till barn (och vårdnadshavare)

Jag har diagnosen Selektiv mutism

Detta innebär att jag inte kan prata i vissa situationer och med vissa personer än, men jag kommer att lära mig!

Hemma med min familj pratar jag hur mycket som helst.

Jag förstår allt du säger och jag kan oftast uttrycka mig på andra sätt. Jag kan både läsa och skriva.

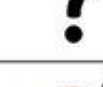

Jag tränar mig hela tiden på att försöka prata med andra människor än min familj.

Ge svar på frågorna som inte ställs - information skapar trygghet

	Var ska jag vara?
	Vem ska jag vara med?
	Vad ska jag göra?
	Vad ska jag lära?
	Hur ska jag göra?
	När ska jag göra det?
	Hur länge ska jag göra det?
	Vad ska jag göra sen?
	Varför ska jag göra det?

Kallelse till barn och ungdomar

	När ska vi ses?
	Var ska vi ses?
	Vem ska jag träffa?
	Hur går besöket till?
	Varför ska jag göra detta?
	Välkommen!

Kan vi tydliggöra våra kallelser och besök?

- ... så att barnen vet vad som förväntas
- ... så att barnen kanske blir lite mer benägna att kommunicera
- ... så att barnen ges möjlighet att bli mer delaktiga

Inbjudan till föreläsning och workshop - om bildstöd för personal inom Socialtjänsten

	När? 20/10 kl 13.00-16.00
	Var? Lokal Landvettersjön i Kommunhuset, Mölnlycke
	Vem? Eftermiddagen kommer att spenderas med logoped Ebba Almsenius från Utvecklings- och stödenheten/Enhet elevhälsa i Härryda kommun.
	Hur? Ta med egen dator! Vi kommer prova att tillverka eget bildstödsmaterial i programmet Widgit online. Men först - lite föreläsning!
	Varför? Vi kommer att få lära oss mer om hur vi kan tillgänglighetsanpassa vår information och kommunikation med hjälp av bildstöd, till de familjer vi träffar.
	Välkomna!

	Hej! Åka bil med Ebba och Emma till skolan.
	Gå in på baksidan av skolan till Louice rum.
	Spela spel för att träna matte och för att lära känna Louice.
	Prata om intressen.
	Åka bil med Emma och Ebba från skolan. Hej då!

Sorteringshjälp för vårdnadshavare och barn

	Förändringslista - Områden att förändra
	<p>OREGELBUNDEN SOMN - x har just nu en oregelbunden sömn, har svårt att komma till ro på kvällen, vaknar på natten och sysselsätter sig med kolla mobilen eller serier när hen vaknar mitt i natten. Hen sover ofta mitt på dagen.</p> <p>För att må bättre är det viktigt att hjärnan får sömn och vila från intryck från mobil/TV, att hitta bra strategier om man vaknar mitt i natten. För att komma till ro har x fått melatonin utskrivet från BUP. Detta behöver hen motiveras att ta.</p>
	<p>STILLASITTANDE/LIGGANDE - x spenderar just nu stor del av dagarna sittandes eller liggandes i sin säng eller i soffan.</p> <p>För att börja må bättre är det bra att börja röra mer på kroppen.</p>
	<p>ISOLERAD HEMMA - x har just nu svårt att göra saker tillsammans med andra personer och på andra platser än hemma. Hen har ibland svårt att aktivera sig mer med annat än mobil och TV.</p> <p>För att må bättre och för att kunna komma tillbaka till skolan behöver x träna på att vara med olika personer, på olika platser och känna att hen lyckas i olika situationer.</p>
	<p>FORSTÄELSE FÖR SITT EGET FUNGERANDE - x har diagnoserna autism och ADHD. Ovanpå detta har hen utvecklat en ångestproblematik, med vissa depressiva inslag. Ibland är det svårt att veta vad som är vad.</p> <p>För att må bättre är det bra att få kunskap om hur man fungerar. Vad som är ens grundfungerande, vad man behöver anpassa för och vad man kan färdighetsträna. x kan också få hjälp från BUP med medicin för sin ångest och för att stabilisera humöret.</p>
	<p>INGEN UNDERVISNING - Just nu har x ingen undervisning eller kontakt med skolan, utöver kontakten med Närvaroteamet.</p> <p>För att komma tillbaka till skolan behöver vi öka upp x känsla av sammanhang (meningsfullhet, begriplighet och hanterbarhet).</p>

	Målformulering
	<p>God sömnhygien</p> <ul style="list-style-type: none"> - följa kvällsrutin - melatonin - ev tyngdäcke - strategi när jag vaknar (istället för skärm)
	<p>Öka mängden fysisk aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> - röra på sig utomhus 30 minuter varje dag - promenera tillsammans med mamma och pappa - danstutorials - rörelse-app/youtube-video - bada badhus - öka skridskor
	<p>Bryta isolering - ökad beteendeaktivering</p> <ul style="list-style-type: none"> - ute: sparkcykla - hemma: pyssla, bolla ballong - besöka olika platser: affär, köpcenter, vänner - träffa nya människor - Föräldrarna ansöker om kontaktperson LSS - Närvaroteamet undersöker möjligheten att få en "fadder" med liknande fungerande
	<p>Öka kunskap om diagnoser</p> <ul style="list-style-type: none"> - kunskapshöjande insatser för att öka förståelse för grundläggande fungerande - psykoedukation via sms-prat - titta på filmer om ångest och ångesthantering
	<p>Börja jobba skolarbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rutin för skolarbete - titta på film - skrivuppgifter - 10 minuter/dag 15 minuter/dag

Barnet/ungdomen: 	Ansvar: Vårdnadshavare 	Ansvar: Närvaroteam 	Ansvar: Skola
<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ökad närvaro i skolan/ökad undervisningstid - Ökad meningsfull aktivitet utanför hemmet - Stegvis närma sig skola - Tydliga rutiner för mat och sömn 	<ul style="list-style-type: none"> - Positiv samvaro med barnet/ungdomen - Stötta i rutiner - Stötta i färdighetsträning - Minimera valmöjligheter - Träna på att inte dras med i känslor (bekräfta/tona in, samtidigt som man står för tydlighet och trygghet) - Våga utmana barnet/ungdomen på en lagom nivå - Exponeringsträning 	<ul style="list-style-type: none"> - Öka närvaro/undervisningstid - Beteendeaktivering/färdighetsträning tillsammans med barnet/ungdomen - Psykoedukation/hjälpa eleven att förstå sitt eget fungerande - Stötta vårdnadshavare i rutiner och bemötande - Stötta skola i förståelse för elevens fungerande, rutiner och bemötande - Hitta lagom kravnivå (inte plocka bort krav, men kravanpassa) - Exponeringsträning 	<ul style="list-style-type: none"> - Samverka med Närvaroteamet - Samverka med vårdnadshavare - Allt som skolan är ålagd att göra (extra anpassningar, särskilt stöd etc.)

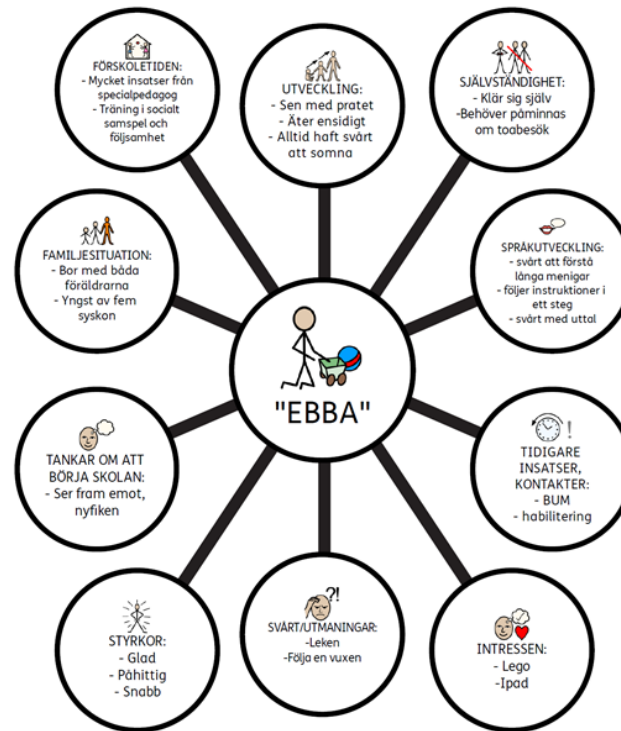
Information till vårdnadshavare

- förutsätt inte att alla kan läsa, förstå det de läser eller att de kan organisera sina tankar!

Projekt Tidiga insatser till barn och familjer

	Mötets syfte: Uppföljning med och återkoppling till vårdnadshavare
	Nuläge hemma och skola
	Projektets arbete - utbildningsinsats NPF - handledning/konsultation/workshop - observationer
	Nästa steg - Värdegrundsarbete/normkritik - Språkutvecklande arbetssätt - Förändringar i projektteamet
	Utvärdering

EXEMPEL - Överlämning

Trappan-modellen (Arnell & Ekblom, 2010)

	Trappan-modellen - En behandlingsinsats till barn som utsatts för våld.
	Föräldrasamtal - Samtal med den trygga föräldern - Information om behandlingen - Föräldrarnas beskrivning av våldet, barnets reaktioner - Beskriv barnets egenskaper, intressen och styrkor
	Förälder-barn-samtal - Information till barnet - Trygga upp barnet
	Steg 1 - Kontakt - Lära känna - Måla, berätta, fantisera
	Steg 2 - Rekonstruktion - Prata om våldet och förövaren - Måla, iscensätta med leksaker, titta på bilder - Bearbeta känslor
	Steg 3 - Kunskap - Vanliga reaktioner - Framtid - Strategier
	Avslutande samtal - Sammanfattning - Bedömning av behov av fortsatta insatser

Länkar

- www.talkingmats.com - Samtalsmatta
- <https://www.vgregion.se/ov/dart/dart/om-dart/> - Specialistenhet för kommunikationsstöd och delaktighet på Sahlgrenska
- www.bildstod.se - Fri resurs för att skapa egna bildstöd
- <https://www.vgregion.se/ov/dart/dart/forskning/projekt/komhit-utvecklingsprojekt/> - Bildstöd i vård och tandvård
- <https://www.vgregion.se/ov/dart/dart/forskning/projekt/bildsamt/> - bilder som stöd i samtal om våld
- <https://www.vgregion.se/halsa-och-varld/vardgivarwebben/utveckling--uppfoljning/verksamhetsutveckling/projekt/kom-hit-flykting/> - Bilder som stöd i samtal med nyanlända/flerspråkiga
- <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/su1326-771305061-954/native/Reda-ut-h%c3%a4fte-barn.pdf> - Reda ut-häfte om våld
- <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/su1326-771305061-801/native/Reda-Ut-skola-fria-symboler.pdf> - Reda ut-häfte för skola och fritids
- <https://symbolbruket.se/inspiration> - bildstöd för hem och skola
- https://www.youtube.com/watch?v=x--qfm_nvWI - film om samtalsmatta